

TAUSTATIETOA OPETTAJILLE:

Napon vaaravahti

Oppitunti 1 – Riskien ja vaarojen tunnistaminen

Napo riskien kimpussa

”Napo riskien kimpussa” on lyhytelokuva työssä piilevistä vaaroista ja riskeistä, riskien arvioinnin tarpeellisuudesta ja toimista, joilla työpaikat saadaan turvallisemmiksi ja terveellisemmiksi. Elokuvasssa tarkastellaan vaaroja ja joitakin työpaikkojen yleisimpiä riskejä. Neuvona on: ”Pysähdy, mieti ja toimi”.

Elokuvalla pyritään selittämään vaarojen ja riskien välistä eroa ja sitä, miten vaaroja ja riskejä voi poistaa tai vähentää. Nämä osoitetaan erilaisten käytännön tilanteiden avulla, jotta riskin merkitys tulee paremmin ymmärretyksi.

Riskinarviointi

Tavoitteena on selkiyttää riskinarviointia ja sen tärkeyttä työtaturmien ja huonon työterveyden ehkäisemisessä. Erityistavoitteena on

- selittää vaaran ja riskin välinen ero
- perehdyttää riskinarviointiin
- havainnollistaa asiaa esimerkein
- yhdistää teoria käytäntöön.

Miksi riskinarviointi kannattaa tehdä?

Riskinarviointi on onnistuneen turvallisuuden ja terveyden hallinnan perusta ja keskeistä työtaturmien ja ammattitautien vähentämiseksi. Sen asianmukainen tekeminen voi parantaa työterveyttä ja -turvallisuutta ja myös yleisesti yritystoiminnan tuottavuutta.

Mitä riskinarviointi on?

Riskinarviointi on prosessi, jossa arvioidaan työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen kohdistuvia riskejä, joita työpaikalla piilevät vaarat aiheuttavat. Riskinarvioinnissa tarkastellaan järjestelmällisesti kaikkia työhön liittyviä näkökohtia ja pohditaan

- mikä saattaisi aiheuttaa vahinkoa tai haittaa
- voidaanko vaarat poistaa, ja jos ei voida,
- mitä ennaltaehkäiseviä tai suojaavia toimenpiteitä on tai olisi oltava käytössä riskien hallitsemiseksi.

Tyypillisiä työpaikkojen riskejä (joista monet löytyvät myös kotoa):

- sähkö
- tuli
- työkalut, etenkin leikkaavat työkalut, kuten terät tai veitset
- koneet
- lattialla liukastuminen, tikkailta putoaminen, portaissa kaatuminen, putoaminen korkealta (kuten telineiltä tai katolta)
- liikenne (ajoneuvot, ajajat tai jalankulkijat)
- tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, jotka johtuvat raskaiden kuormien käsittelystä, kiertoaikeesta, kääntymisestä, asennosta (esim. näyttöpäätetyö) tai toistuvasta liikkeestä (esim. liukuhihnatyö)

- kemikaalit – välitön vahinko sisään hengitettäessä, palovammat tai ihoärsytys ja pitkäaikaisvaikutukset, kuten syöpä, hengitysteiden sairaudet ja allergiat
- biologiset tekijät – bakteerit, sienet tai virukset (esim. sairaaloissa ja lääkelaboratorioissa); ilmanvaihdon riittämätön huolto
- melu, värinä, lasersäteily, ionisoiva säteily, elektromagneettiset kentät, uv-säteily jne.

Suurimpaan osaan näistä riskeistä liittyy jokin Napo-elokuvien jakso (ks. taulukko A).

Riskinarvioinnin viisi vaihetta

Oppitunnilla keskitytään kahteen ensimmäiseen riskinarvioinnin vaiheeseen, jotka ovat vaarojen ja vaarassa olevien henkilöiden tunnistaminen sekä riskien arviointi ja priorisointi. Kolmea muuta vaihetta käsitellään Napon vaaravahti -oppitunnilla 2.

Vaihe 3 – Päätökset ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä, vaihe 4 – Toimenpiteiden toteuttaminen, Vaihe 5 – Seuranta ja tarkistukset. Näitä vaiheita tarkastellaan Napon vaaravahti -oppitunnilla 2, jonka otsikko on ”Vaarojen poistaminen ja ehkäiseminen”.

Vaihe 1 – Vaarojen ja vaarassa olevien henkilöiden tunnistaminen

Muista: Vaara voi piillä missä tahansa – työstettävässä materiaalissa, laitteissa, työtavoissa tai käytännöissä – millä on potentiaalia aiheuttaa haittaa.

Muutamia vinkkejä merkityksellisten vaarojen tunnistamiseksi:

- Kävele ympäriinsä ja mieti, mikä voisi aiheuttaa haittaa.
- Kysy alueella olevilta heidän kohtaamistaan ongelmista.
- Ota huomioon melun tai vaarallisille aineille altistumisen kaltaiset vaarat, joilla on pitkäaikaisvaikutuksia, sekä välittömämmät vaarat, kuten kaatuminen ja kompastuminen.

Jokaisen vaaran kohdalla on tärkeää selvittää, kuka voi olla vaarassa. Erittele henkilöryhmät (ei yksilöitä), kuten varastotyöntekijät, kirjastotyöntekijät tai ohikulkijat. Jotkin ryhmät voivat olla suuremmissa vaarassa kuin toiset, kuten vammaiset, pienet lapset tai vanhukset (ks. ”Napo riskien kimpussa” -elokuvan 2. jakso ”Tunnista tuntematon”).

Vaihe 2 – Riskien arviointi ja priorisointi

Muista: riski tarkoittaa sitä mahdollisuutta, suurta tai pientä, että joku voi vahingoittua vaarasta.

Seuraavana on arvioitava kustakin vaarasta aiheutuvaa riskiä. Pohdi

- miten todennäköisesti vaara aiheuttaa vahinkoa
- miten vakava kyseinen vahinko todennäköisesti on
- miten usein työntekijät altistuvat vaaralle ja moniko työntekijä vaaralle altistuu.

Yksinkertaisessa arviointiin perustuvassa prosessissa ei tarvita erikoisosaamista eikä monimutkaisia tekniikkoja monien työpaikan vaarojen tai toimien tunnistamiseen. Näihin kuuluvat myös vähäistä huolta aiheuttavat vaarat tai työpaikat, joilla riskit ovat hyvin tiedossa tai on jo tunnistettu. Tämän jälkeen riskit on priorisoitava ja niihin on puututtava tärkeysjärjestyksessä.

Ensisijaisia ovat riskit, jotka voivat aiheuttaa vakavia onnettomuuksia (esim. korkealta putoaminen) tai jotka hyvin todennäköisesti aiheuttavat onnettomuuksia (esim. liukas tai rikkonainen lattia) (ks. ”Napo riskien kimpussa” -elokuvan ”Arvioi riskit” -jakso).

Taulukko A

Riski	Elokuva	Jakso
Liikenneonnettomuudet		
Ajoneuvon alle jääminen	Napon turvallinen työmaa	6. Pidä erillään!
Kiire tai keskittymisen herpaantuminen	Napo – Siisteys	1. Suunnitelman muutos
Väsymys ja kiire	Napo ja turvallinen kunnossapito	5. Kiire
Kova vauhti ja piilevät riskit	Napo riskien kimpussa	5. Vaarallinen yhdistelmä

Tulipalo		
Tulipalo	Napo... Vaara: kemikaaleja!	3. Helposti syttyvää
Tulipalo	Parhaiden merkkien tarina	2. Kieltoimerkki – Tupakointi kielletty
Tulipalo	Parhaiden merkkien tarina	4. Pelastusmerkki – Hätäuloskäynti
Tulipalo	Parhaiden merkkien tarina	5. Paloturvallisuusmerkki – Sammutin

Sähkö		
Sähkö	Napo "Turvallisesti työssä ja sen ulkopuolella"	Kohtaus, jossa Napo virittää juhlaaloja

Koneet		
Koneet	Napon seikkailut	5. Oikea suojaus oikeaan aikaan
Koneet	Napo riskien kimpussa	1. Varo vaaraa

Melu		
Melulle altistuminen	Napo ja melu seis!	Koko elokuva

Kemikaalit		
Kemikaaleihin liittyvät riskit	Napo... Vaara: kemikaaleja!	Koko elokuva

Kaatuminen ja putoaminen		
Kaatumisriski	Napon seikkailut	1. Merkkien käytön tärkeys
Portaissa kaatuminen	Napon seikkailut	2. Merkkien käyttö ei riitä
Portaissa kaatuminen	Napo "Turvallisesti työssä ja sen ulkopuolella"	Kohtaus, jossa Napo on esineitä täynnä olevilla portailla
Korkealta putoaminen	Napon turvallinen työmaa	2. Älä putoa!
Putoavat esineet	Napon turvallinen työmaa	1. Rakennamme turvallisesti

Manuaalinen käsittely		
Raskaat kuormat	Napon turvallinen työmaa	5. Salamanisku
Raskaat kuormat	Napo keventää kuormaa!	3. Osita ja hallitse
Raskaat kuormat	Napo keventää kuormaa!	10. Pidä lähelläsi
Raskaat kuormat	Napo keventää kuormaa!	6. Kaksintaistelu
Huono asento	Napo keventää kuormaa!	5. Huomio ergonomiaan
Huono asento	Napo keventää kuormaa!	8. Mieti liikettä

Tärinä		
Tärinä	Napo keventää kuormaa!	4. Torjuttavaa tärinää

Toisen Napon vaaravahti -oppitunnin aiheena on riskinarviointi: vaarojen poistaminen ja ehkäiseminen.

Oppimateriaalin on laatinut EU-OSHA yhteistyössä Napo-yhteenliittymän kanssa. Yhteenliittymään kuuluvat **HSE** (Yhdistynyt kuningaskunta), **DGUV** (Saksa), **INAIL** (Italia), **INRS** (Ranska), **SUVA** (Sveitsi) ja **AUVA** (Itävalta).

